

Віктор АНДРУЩЕНКО,

*ректор НПУ імені М.П. Драгоманова,
президент Асоціації ректорів педагогічних
університетів Європи, доктор філософських наук,
член-кореспондент НАН України,
академік НАПН України,
професор*

ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ОСВІТИ

Розвиток освіти та інтелекту нації сьогодні постає як першочергова і невідкладна проблема, для вирішення якої мають бути мобілізовані всі наявні та приховані ресурси.

І це зрозуміло. Світ увійшов у фазу інформаційної революції, де інтелект поступово утверджується як головний чинник суспільного поступу. Від інтелектуального розвитку людини, народу, нації залежить не тільки рівень виробництва чи елементарна якість життя, але й місце народу у світовій ієрархії народів і культур. Звісно, ми бачимо себе в лідерах, а тому приділяємо цій галузі особливо увагу.

Головним при цьому є визначення стратегії розвитку освіти. Як стратегію наші країни цілком закономірно обрали **європейську стратегію розвитку**.

Її реалізація в Україні має свою історію. Під час проведення чергового саміту Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи у Вільнюсі 2013 року, нас, українців, застала невтішна звістка про відмову колишнього Президента України Віктора Януковича щодо підписання Угоди України з Європейським Союзом.

Ця звістка вразила й обурила усіх. Люди вийшли на майдан. Через боротьбу і жертви змінили державне керівництво, обрали нового Президента, повернули й утвердили своє право на європейський вибір.

Означений вибір влаштував не всіх. Луганський і Донецький регіони заявили про свою орієнтацію на Росію, а та розпочала проти України неоголошену війну. Її результатом стала анексія Криму та збройне протистояння у південно-східних регіонах України. Ситуація в Україні наблизилась до критичного стану. Однак народ не впав духом. Тим паче, нас підтримали зарубіжні партнери і друзі.

Європейський вибір – це зміна стандартів розвитку економіки та політики, науки і культури, загального способу буття людей, їх свідомості та моралі. Зрозумілим є те, що інтелектуальне й нормативно-ціннісне підґрунтя для цього створює освіта, яка також має перебудуватись, освоїти і втілити європейські норми, стандарти та принципи.

Питання про те, якою має стати національна освіта відповідно з європейським викликом, я розглядаю як центральне і стратегічне питання розвитку освіти України у XXI столітті. Спробую визначити основні напрями цього процесу на найближчі 10–15 років.

Перше і головне: українська освіта має пройти тим шляхом, за яким відповідь на виклик часу глобалізації та інформаційної революції, торували провідні європейські держави.

До речі, наскільки мені відомо, низку принципів європейських інновацій вже впроваджено у нашому університеті. Відповідно до основних норм європейського простору освіти, українська національна педагогічна освіта розгортається як відкрита система, зрозуміла й доступна для студентів – майбутніх педагогів країн європейського простору.

Реалізація Лісабонських і Болонських стратегій забезпечує модернізацію змісту освіти на основі принципів демократії та людиноцентризму, впровадження новітніх інформаційних освітніх технологій, формування життєвих компетенцій, досягнення високої академічної мобільності, свободи, самостійності, творчості та відповідальності учасників навчально-виховного процесу, рівного доступу до якісної освіти, державно-громадського управління освітою тощо. Означені стратегії варто розглянути як основні напрями модернізації освіти відповідно із європейським вибором.

Друге. Європейська освіта розгортається у тісній взаємодії із розвитком **наукових досліджень**.

В Україні історично склалося так, що висока наука концентрувалася в академічних установах. Університетська ж наука розглядалася як меншовартісна, другорядна. Скажу відверто, багато в чому ця настанова домінує і в наші дні.

Між тим, європейський досвід засвідчує інше: освіта і наука – нероздільні; основні наукові центри функціонують в університетах. Оскільки така модель поєднує науковий досвід дослідників з непереборною творчою активністю молоді, я переконаний, саме вона є найбільш продуктивною і перспективною. А тому саме за нею мають здійснюватися реформи науково-освітньої галузі як в Україні, так і в інших країнах пострадянського простору.

Третє. Відомою й цілком зрозумілою є теза про те, що «не хлібом єдиним живе людина». **Людина живе цінностями**, завдання формування яких, знову ж таки, покладається на систему освіти.

Європейська спільнота історично випестувала й подарувала світові такі основні цінності, як демократія, права людини, миролюбство, то-

лерантність, екологічна безпека, солідарність. На їх основі і розгортається навчально-виховний процес практично у кожній демократичній країні європейського простору освіти.

Україна, як і інші країн колишнього СРСР та так званого соціалістичного табору, досить довго жили в умовах тоталітаризму, обмеження свободи особистості, підпорядкування її свідомості, волі ідеології. Холодна війна посилювала протистояння народів і культур. Залишки останнього відчуються і в наші дні. Між тим, народи європейського простору прагнуть жити у взаємному порозумінні, повазі та співпраці.

Завдання освіти – всебічно сприяти цьому шляхом переведення навчально-виховного процесу на основі європейських цінностей. У поєднанні з кращими національними традиціями вони створять духовний фундамент нової Європи – об'єднаної, щасливої. За моїм переконанням, саме вчитель має стати тим провідним модератором європейської інтеграції та формування світогляду молоді у дусі демократизму і прогресу.

За для цього ректори педагогічних університетів Європи об'єднались у асоціацію, яка прийняла Педагогічну конституцію Європи, й тим самим фактично створили аксіологічну платформу підготовки Нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття.

На часі розробка і впровадження в навчальний процес спільних програм і підручників для країн європейського простору освіти, а далі – створення Центрально-європейського континентального педагогічного університету, де в одній аудиторії будуть навчатись і товаришувати представники різних країн та народів. Саме вони понесуть у життя й передадуть новим поколінням основні європейські цінності, ідеї єдності народів і культур, їх порозуміння, поваги та співпраці.